

Sällskapet Strömstierna – Nyhetsbrev 15

Hej alla,

I dessa fortfarande obra tider hoppas jag att Ni alla ännu håller distansen fullt ut ...
Men för att åter försöka pigga upp Er litet så kommer nu Nyhetsbrev 15.

Utöver nyheterna i detta brev om Lysekils historia finns de gamla nyhetsbreven tillgängliga på vår hemsida: Nyhetsbrev 1: 1543 – 1587. Nyhetsbrev 2: fram till år 1610. Nyhetsbrev 3: fram till år 1658-02-26. Nyhetsbrev 4: fram till år 1679-08-22. Nyhetsbrev 5: fram till år 1700 (Lotsstation på Lotsberget). Nyhetsbrev 6: fram till freden i Nystad 1721-08-30. Nyhetsbrev 7: fram till 1747 cirka. Nyhetsbrev 8: fram till 1778-01-24. Nyhetsbrev 9: fram till år 1800. Nyhetsbrev 10: fram till fredsavtalet med Norge 1814. Nyhetsbrev 11: fram till år 1830. Nyhetsbrev 12: fram till köpingsbildandet 1836-02-27. Nyhetsbrev 13: fram till 1843. Nyhetsbrev 14: fram till 1850.

Nyhetsbrev 15 innehåller information om händelser i Lysekil och i Bohuslän, samt faktiskt även om järnvägens början i Sverige, från år 1850 fram till och med år 1857.

Ni kommer att upptäcka personer som haft betydelse för Lysekils historia. För dessa personer skriver jag nu inte in var i Lysekil de har bott med sin familj. Jag återkommer om detta ...

Nyheter (som nu upprepas)

Sällskapet Strömstierna fyllde alltså 20 år 2020 men vårt tänkta firande söndagen den 7 juni 2020 ställde vi in – allas säkerhet kommer i första hand. Men vi fyller som sagt snart 21 år ...

När Ni läser denna Lysekils historia har jag källreferenser till de flesta händelser. Tanken med detta är dels att visa var informationen är hämtad, dels att stimulera till mer läsning. Ni kan på vår hemsida även hitta en Källförteckning över litteratur som berör Bohuslän och Lysekil.

Nyhetsbrev 14 innehåller en förteckning över **Förkortningar**. Listan med förkortningar till källor och personer kan vara användbar. Några förkortningar kan vara ersatta med klartext!

Om Ni vill kommentera innehållet i denna **Lysekils historia** är Ni givetvis välkomna!
Nästa Nyhetsbrev numro 16 kommer att sändas ut till Er i slutet av mars 2021.

Mvh Per Stenros
perstenros@gmail.com

./

Lysekils historia

- 1850 cirka Vid mitten av 1800-talet har Lysekil den enda gästgivaregården på Stångenäset. Gästgivaregården finns på dagens Gamla Strandgatan 13 och gästgivare är alltså David Schiller med benäget bistånd av hustrun Johanna Laurentia Pihl (Laura Schiller). Skjutsställen finns bland annat i Skådene, Färlev, Vrångebäck, Lännestad, Häggvall och Alsbäck.
- 1850 Detta år kommer en ny förordning om fjärdingsmän. Lyse och Lysekil skall enligt förordningen välja fjärdingsman. (Granqvist, Ur Lysekils köpings historia, sid 126)
- 1850-02-.. Göteborgs och Uddevalla ångbåtsbolag bildas tillsammans med ägarna av hjulångaren DANIEL THUNBERG. Samtidigt ändras ångarens namn till THORILD. (Skärgårdstrafiken i Bohuslän, sid 32-33) (AL, Posthistoria)
- 1850-05-01 Bohus Läns nya Tidning innehåller en annons om att ångfartyget THORILD trafikerar sträckan Uddevalla-Göteborg. (AL, Posthistoria)
- 1850 Ett ögonvittne i Lysekil från detta år är en ung tulltjänsteman Magnus Hollertz, som skriver:
”Lysekil är en för sitt salta vatten berömd badort, men Gud skall veta, att gästerna få bo som de kunna. Lysekil är en fiskeby, oredigt utströdd mellan branta klippor, stenblock och kisel. Ingen gata finns där, ingen häst skall kunna ta sig fram. En stor del av befolkningen utgöres av skeppare, vilka äro borta hela sommaren på fraktresor mellan Norge och Danmark. Alla dessa skepparstugor antydde, att man drar stor vinst av strandfiske och smuggling. Alla möbler voro av underlig fason och många av dyrbart träslag, serviserna voro alla porslin, kinesiskt och indiskt, sängomhängen av tjockt spanskt siden, gardiner av gammal dyrbar fason, gubbar och krukor från Ostindien – allt synes vara gåvor från havet. Jag såg i Lysekil familjer från Stockholm, som bodde i den löjligaste trängsel och en rektor, som vid sin hemkomst skröt mycket över sin badsejour vid västkusten, bodde på ett loft, där det endast fanns en säng med hästfilt, en koffert utan lås och där en storvakans i golvtilljorna doldes av en gammal fårfall.”
Ironiskt med många nypor salt, som man förstår! (Lüsch, Lysekil, sid 27-28)
- 1850 Handlanden Benjamin Gabriel Mollén flyttar från Bansviksgatan 5 till sitt nybyggda hus på Kungsgatan 37. Det är då köpingens pampigaste hus och överglänser det som fadern, Johan Gabriel Mollén, har i Konsulliden, Kungsgatan 10. (Knuth Hansson, sid 67-69)

- 1850-12-31 Brastad har detta år 1.945 invånare, Bro har 2.433, Fiskebäckskil har 812, Grundsund har 555, Lyse har 1.867 och Lysekil har 588 invånare. (Bohusläns Historia, sid 324-325) (Hörman, Lysekil, sid 48) [Anm: se även (Krantz, Göteborg och Bohuslän, sid 137) samt LP 1994-12-29.]
I Lysekil finns detta år 123 hus, värda 32.000 rdr. (Hörman, Lysekil, sid 50) (NL/III, sid 290)
- 1851 Vid William Thorburns frånfälle bildar hans söner, konsul William Thorburn och grosshandlare Robert Thorburn, firman Thorburns Söner i Uddevalla. Firman driver faderns rederiverksamhet vidare. (Sveriges äldsta företag, sid 394)
- 1851-02-13 ”**Auktion.** Den 25:e dennes, försäljes å Lysekihl's köping, aflidne Kapten Mathias Johanssons efterlemnade egendom, bestående af 60:del i köpingen Lysekil; 1/12:del i Skonerten EYVEDIREN, om 45 lästers dräktighet; 1/6:del i Slupen CERES, 39 läster; 1/6:del i Slupen CLARA, 35 läster; 1/6:del i Slupen NORDSTJERNAN, 38 läster; 3/60:delar i Slupen DELFIN, 29 läster; 1/12:del i Slupen FAMILJENS HOPP, 30 läster; 1/16:del i Slupen NORDSTIERNAN, 33 läster; samt 1/6:del i Storsjöbåten HÄSTEN. Alla liggande inom Uddewalla tullkammardistrikt. Dessutom den aflidnes öfriga lösegendom. Betalningstiden blifwer den 1:ste nästkommande October för kände och säkre inropare. Okände böre wara försedde med antaglig af wederbörande verifierad borgen. Norrkila den 10 Februari 1851. H.J. Nordwall.” (BLT 1851-02-13/KJ) [Anm: Mathias Johansson bodde på Gamla Strandgatan 16.]
- 1851-02-27 ”**Från Lysekihl** skrifwes under den 20 Februari.
Fraktfarten emellan Norrige och Danmark är till en början icke mycket lofwande och flera erbjudna frakter äro så låga att de icke kunnat antagas t. ex. Rbd pr 100-12 fots bräder till Storkreding på Mon.

Förlidet år wore äfwenledes dylika frakter så låga, att de flesta rederier ledo förluster och om icke någon fraktförhöjning eger rum samt de sjöfarten så tryckande karantänsafgifterna undanröjes, är den rådande meningen den, att låta en stor del af skärgårdens handelsflotta ligga owerksam.

I går (den 19) inträffade den olyckshändelsen, att en båt med 4 man kantrade wid Smögens fiskeläge, derwid en man olyckligtwis omkom. Nya försök göres nu att få lasten ur den wid Kungshamn liggande finska briggen Orion. Lyckas det, förökas wärdet betydligt och den första inroparen torde i så fall göra en ganska god affär.

Kustens lotsar hafwa i år fått wänta owanligt länge på sina aflöningar. (G.H.T.)” (BLT 1851-02-27/KJ)

1851-03-20 ”**Lysekil den 13 Mars.** Svenska STEN BENOFTA, kapten Christiansson, afseglade sistlidne Måndag med här intagen last af hafre på England. Flera fartyg, som skola intaga lastfyllnad i Gullmarsfjorden afbida lägenhet att komma till lastageplatserna, sedan isen på de senaste dagarna samlat sig på de inre fjordarna.

Finska briggen ORION, hwilken sedan sistlidne September legat såsom wrak, med halfwa dess last af plankor ombord har i dessa dagar af inroparen blifwit kantrad i Smögens hamn; skadan i fartygets botten har befunnits så obetydlig, att köparen troligen gör en förtjenst af flere tusende riksdaler. Detta är honom wäl unnat, men huru fartygets f.d. skeppare och wederbörande, som från början haft detsamma om hand kunnat uraktlåta att göra en dylik undersökning, som icke kunnat kosta mer än några hundra riksdaler, är alldeles oförklarligt.

Den 7 instundande April kommer icke mindre än 3 fartyg att försäljas hwaribland Hanoweska koffen BROUNO ANNA; dessa fartyg passas förträffligt för resor på kanalen. (BLT 1851-03-20/KJ)

1851-06-.. Hamnrättens kassaförvaltare Mattias Hansson Huse avgår. Ersättare går ej att få, förmodligen beroende på att skepparna nu på allvar sätter in sitt motstånd. Johan Gabriel Mollén får själv uppehålla posten i två år "oaktat flera fåfänga kallelser till wahl af ny Cassaförvaltare och ombudsman", se vidare vid 1853-01-07.

På Hamnrättens inkomstsida är uppfört tomtören och arrendeavgifter. På utgiftssidan kan bland annat noteras ordningsmannens lön med 13 riksdaler 16 skilling Banco, (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 73)

1851 Vid 1851 års och följande riksdag väcker riksdagsmannen i Stångenäs- och Sotenäs härader motion om en läkares anställande i Lysekil. Befolkningen här i trakten har nämligen ej läkare att tillgå på närmare håll än Uddevalla eller Strömstad. Riksdagen tar ingen befattningsmed ärendet, varför en del häradsbor går till Kunglig Maj:t med liknande anhållan. Denna resulterar i att en läkare anställs i Håby, 3 ¼ mil landsvägen från Lysekil. (Hörman, Lysekil, sid 50)

1851-11-.. Ett konkurrerande bolag till Göteborgs och Uddevalla ångbåtsbolag börjar trafikera sträckan Göteborg-Marstrand-Uddevalla med hjulångaren ANDERS KNAPE (före detta WESTERGÖTLAND, före detta ARVIKA, byggd i Arvika 1838). (Skärgårdstrafiken i Bohuslän, sid 33-34) (AL, Posthistoria)

1851 De äldsta bevarade specialräkenskaperna för folkskolan i Lysekil avser 1851.

Räkenskaperna balanserar detta år på 475 riksdaler riksgäld.

(Räkenskaperna är förda i riksdaler banco men är av praktiska skäl omräknade till riksdaler riksgälds.)

Den största utgiftsposten är lärarens lön, som utgår med 250 riksdaler riksgäld. Denna lön höjs 1853 till 300 riksdaler. Hyran för skollokalen utgår med 40 riksdaler, vartill kommer 11 riksdaler som man får kosta på i reparationer.

Inkomsterna utgörs av statsbidrag till lärarens avlöning på 75 riksdaler och hälften av den så kallade personliga skyddsavgiften, vilket inbringar omkring 62 riksdaler. Båda dessa belopp utbetalas till skolan av landskontoret. Inom kommunen upptas enligt folkskolestadgan av den mantalsskrivna befolkningen en viss avgift till skolan, så kallade enskilda skolpenningar. 1851 inbringar avgiften 42 riksdaler.

Härtill kommer så de så kallade skolgångspengarna som uttas med 24 skilling av varje barn, som begagnar skolan, ”de fattiga undantagna, hvilka njuta fri skolgång”. Denna avgift höjs 1854 till 36 skilling. År 1851 inbringar skolgångspengarna något över 90 riksdaler. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 216)

1852 Lysekils kapellförsamling utser Brynolf Hallenberg till skollärare och hyr en tid lokal till skolsal på Gamla Strandgatan 7A. Hallenberg har ingen formell behörighet men har vid seminariet i Göteborg genomgått tentamen och har erhållit intyg att han är lämplig som lärare. (Tylegård, LP 1993-05-07)
Hallenberg erhåller 250 rdr riksgälds i årlig lön. (Hörman, Lysekil, sid 45)

1852 Den första ångbåten anlöper Lysekil. Det är hjulångaren ANDERS KNAPE som trafikerar sträckan Uddevalla – Lysekil. (LP 1995-07-31)

Befälhavare på Knappe är kapten Bildt. Vid denna tid angör fartygen Norra hamnen, där passagerare och gods i början måste fraktas till land i mindre båtar. Sedermera angörs dock ”Gamla tullbryggan”.
I början av 1860-talet flyttas tilläggsplatsen till Södra Hamnen. (Hörman, Lysekil, sid 47)

1852-07-29 ”**Postkungörelse.** Enligt hwad Kongl. General – Poststyrelsen i skrifvelse af den 19 dennes tillkännagifvet öppnas Post-Expeditionen i Lysekil den 1:ste nästa Augusti; hvarom vederbörande korrespondenter på detta sätt underrättas. Lysekils Post-Expedition den 27 Juli 1852. Carl Fredrik Lundin”. (BLT 1852-07-29/KJ) [Anm: Dagens adress är Kungsgatan 17.]

1852-08-01 I Lysekil inrättas postkontor i en gammal fastighet som ligger på den plats där nuvarande Folkets Hus finns. Förste postmästare eller postexpeditör är Carl Fredrik Lundin som bor på fastigheten. Lundin utnämns till postmästare 7 juni

1852. (Bohus Läns Nya Tidning 1852-07-29/KJ) (Lindgren, Erik, Något om posten på Stångenäset, sid 7.) [Anm: Dagens adress är Kungsgatan 17.]

- 1852-10-.. Göteborgs och Uddevalla ångbåtsbolag börjar trafikera sträckan Göteborg-Uddevalla med hjulångaren UDDEWALLA som gör 12-13 knop. Ångaren är under några år den snabbaste ångaren i landet. Detta bevisas bland annat i tävlingar med kanalbåten WENERN. (Skärgårdstrafiken i Bohuslän, sid 34-35) (AL, Posthistoria)
- 1852 I Lysekil finns 27 fartyg registrerade enligt Förteckning över Sveriges Handelsflotta.
- 1853-01-01 Kungligt Maj:t utfärdar en ny fiskeristadga.
Genom ikraftträdandet av denna stadga upphör 1771 års hamnordning att gälla. Därmed avskaffas hamnrätten.
- I Lysekil har man tydligen ej på grund därav avvecklat hamnrätten - åtminstone i vad det gäller dess administrativa funktioner. Man har förmodligen grundat dess fortsatta existens på ordningsmannainstruktionen, som ju givits med stöd av kungabrevet från år 1836.
Hamnrättens verksamhet torde emellertid ha varit mindre framträdande än tidigare. Den har säkerligen varit på avskrivning. (Vikarvets Årsbok 1960-1961, sid 92)
- 1853-01-07 ”Protocoll hållit wid allmän Sockenstämma med Lysekihls Församling den 7 Januari 1853.
S.D. Sedan denna Sockenstämma blifwit i laglig ordning utlyst och påminnelse derom från predikstolen sistlidne gårdag lemnad, sammanträdde nu ett större antal af Församlingens röstegande Ledamöter, för att öfwerlägga och besluta rörande de twenne i Kungörelsen om stämman uptagne ämnen, nemligen Folkskolan och Fattigwården.
- § 1.
- Hwad Skolan beträffar tillkännagaf ordföranden, hwad som öfwen visade sig af den nu företedda redogörelsen öfwer Skolans inkomster och utgifter för sistlidne år, att dessa senare årligen öfwerstego de förra så att skola icke längre kunde bära sig utan nya tillgångar för dess fortfarande verksamhet. Enligt en nu uppgjord calcul behöfver skolan årligen till Lärarens aflöning, hyra för Skolhuset m.m. en summa af 240 Rd B:co, hwaremot dess nu påräknade inkomster upgingo till 180 Rd samma mynt, hwaraf sålunda upstod en brist af 60 Rd. Till fyllande af denna brist beslöt Församlingen nu 1:o) att den personliga afgiften till skolan, som utgör de af Kronofogden årligen redovisade s.k. enskilde skolpenningarne och hwilka förut utgjorts med 9 s. rmt af hwarje mantalsskriven person skulle fördubblas (18 s. per person), 2:o) att en årlig collect till skolan eller ett s.k. offer skulle i Kyrkan uptagas någon söndag

under vintern, då de flesta sjöfarande äro hemma, samt 3:o) att hwad som derutöfwer kunde komma att erfordras skulle uttaxeras efter samma grunder , som för afgiften till Fattigwården redan äro bestämda.

Med afseende på Skolläraren Hallenbergs knappa wilkor beslöts nu äfwen förhöja hans årliga lön till Twåhundra Rd Banco.

§ 2.

Wid föredragningen af frågan rörande Fattigwården uplästes först det wid allmänna Sockenstämman den 17 Januari 1848 förde Protocoll, hwilket war laga kraftwunnet, och hwaruti de grunder blifwit uptagna, efter hwilka, i öfwerensstämmelse med Kongl. Maj:ts nådiga Förordning angående Fattigwården i Riket den 25 Maj 1847, såwäl bidragen till Fattigwården borde innom detta samhälle utgå, som sjelfwa fattigförsörjningen ordnas. Men alldenstund det i nämnde Protocoll omförmälta Förslag till Ett Fattigwårds-Reglemente sedan aldrig blifwit, på sätt 2 § 2:a momentet i förberörde Kongl. Maj:ts nådiga Förordning föreskrifwer, antagit och gilladt, och den sålunda beslutade fattigwården ännu icke kommit till stånd, ansåg Församlingen oundwikeligen nödwändigt, att de då fattade besluten rörande denna maktpåliggande angelägenhet oförtöfwdt sattes i verkställighet.

Uti den då utwalde Sockne-nämnden, hwilken enligt 3 § 2 momentet af merbemälte Konglig Kungörelse, äfwen utgör Fattigwårds-Styrelse, hade Herr Consul Johan Gabriel Mollén afsagt sig sin befattning såsom ordförande och ena Ledamoten, Skepparen Matthias Johansson under tiden aflidit, hwadan till ordförande i Herr Consul Molléns ställe waldes Herr Postmästaren Carl Fredrik Lundin och till Ledamot i stället för Johansson, Skepparen Per Abrahamsson Pyk [Pik], hwarjemte till Nämndens completerande till ett antal af sex Ledamöter, hwaraf 3:ne årligen bör utgå, Herr Controlleur Daniel Magnus Deijenberg till ledamot deruti utsågs.

Den sålunda ånyo bildade Fattigwårds-Styrelsen skulle, så snart detta beslutit vunnit laga kraft, genast träda i verksamhet och till en början upgöra förslag till det Fattigwårds-Reglemente, hwilket, efter att wid allmän Sockenstämma hafwa blifwit gilladt och antagit, bör till Konungens Befallningshafwande öfwerlemnas för erhållande af dess stadsfästelse, hwarjemte den eger att af den föregående styrelsen genast emottaga räkning öfwer Fattig-Cassans inkomster och utgifter under de förflutna åren samt det öfwerskott, som möjligen kan finnas uti Cassan.

Till justering af detta Protocoll utsattes nästa Söndag 8 dagar den 16:te innewarande Januarii.

Ut Supra in fidem Carl A. Thudén.

Justeradt på allmän Sockenstämma den 16 Januarii 1853 och erkänt riktigt, med undantag deraf att sedan Skepparen Wilhelm Olsson på begäran fick utgå såsom ledamot i Fattigvårds-Styrelsen, Skepparen Peter Lindbom blef invald i hans ställe, intyga:

H. Andersson. B.G. Mollén.

Uppläst i Lysekihls Kyrka med besvärshänvisning den 31 Januarii 1853 af Bernhard Ardell." (Sockenstämmoprotokoll i Lysekil/Fritz Lüsche) (Vikarvets Årsbok 1949-1951)

Sammanfattning - På sockenstämman förs till protokollet att det tidigare, år 1848, omtalade förslaget till reglemente för fattigvården ej "blivit antagit och gilladt och den sålunda då beslutade fattigvården ännu icke kommit till stånd". Carl Adolf Thudén är protokollförare.

Detta innebär att sockennämnden ej handlagt den enda uppgift den hade och att sockennämnden först nu börjar fungera. En del fattigvårdsärenden måste dock ha handlagts och vi får antaga att detta skett i hamnrätten. Johan Gabriel Mollén har tydligen använt Hamnrätten som en köpingens styrelse. Bland ledamöterna i hamnrätten kan nämnas Hans Nilsson Lycke.

Konsul Mollén har av sagt sig uppdraget som ordförande i sockennämnden och ersätts av postmästare Carl Fredrik Lundin.

Carl Fredrik Lundin väljs samtidigt till innehavare av kassörstjänsten. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 73) (Vikarvets Årsbok 1960-1961, sid 93-94)

Skeppare Mattias Johansson har avlidit och efterträds av skeppare Per Abrahamsson Pik. Till ledamot väljer stämman även tullkontrollör Daniel Magnus Deijenberg. (Granqvist, Lysekils köpings historia, sid 106)

1853-04-07 ”Att handlanden på Lysekil Herr David Schiller född den 1 April 1804 stilla afled derstädes den 1 April 1853; sörjd af efterlevande Maka anhöriga och talrika vänner och anhöriga tillkännagifves.” (BLT 1853-04-07/KJ) [Anm: Dagens adress är Gamla Strandgatan 13.]

1853-04-07 ”Emellan Handels-Corpsen å Lysekihls Köping har följande öfwerenskommelse träffats: Sedan följderna af all Brännvinsminutering, men synnerligast oloflig, wisar sig här som annorstädes allt mera skadelig och olycksbringande på oräkneliga sätt, så hafwa undertecknade, köpingens handlande, öfwerenskommit, att till den som angifwer, och i bewis leder, oloflig Brännvins-minutering inom samhället, tilldelas af oss i uppmuntran särskildt, utom dess lagliga andel i bötesbeloppet, en silfwersked af minst 5 lods wigt med inskription: ”för sann patriotism;” och wilja wi så widt i vår

förmåga står, uppträda och befria dylika lagbrott inom köpingens område; ock kommer dessutom all traktat med spirituosa uti våra handelsbodas, äfwensom att gifwa någon hwad som hälst på köpet, wid 10 Rdr Bko vite, som tillfaller stället fattige, att med denna dag upphöra. Lysekil den 2 April 1853. J.B. Jonsson. Benjamin Gabriel Mollén, O. Pihlgren, Gustaf Robert Mellander, D. Olsson, H. Anderson.” (BLT 1853-04-07/KJ)

Även Albert O. Björkman skriver dit sitt namn på meddelandet. (Knuth Hansson, sid 134)

- 1853-04-14 ”Från Lysekihl skrifwes under den 11 April: i går inkom till Roswiks redd Briggen HARMONTE från Tönsberg för af kapten Nielsen för att lasta wid Saltkällan; och 2:ne andra Briggar äro äfwen i denna wecka att förvänta från samma plats och för samma ändamål.” (BLT 1853-04-14/KJ)
- 1853-06-.. Under sommarferierna anländer den då 20-årige informatorn Carl Peter Curman för första gången vid midsommartid för att sköta sin hälsa vid den där av konsul Johan Gabriel Mollén öppnade primitiva badorten. Om sitt första intryck av Lysekil skriver Carl i ett brev till sina föräldrar: "Ännu så länge badar jag warma gyttjebad, men skall börja med kalla snart. Här är den behagligaste luft - man är här omgifven på tre sidor af ett haf utan gränser - oakadt den grufligaste storm är luften eller blåsten ljum, så att man står och gapar öfver allt på bergtopparna. Fult är här utan liknelse, fulare är knappt möjligt - ej ett träd, en buske, knappt ett grässtrå". (Vikarvets Årsbok 1958-1959)
- 1853-07-13 Kunglig Maj:t ger ut en ny förordning om fattigvården i Sverige och som ersätter förordningen från 1847. Enligt förordningen skall socknarna och städerna såsom fattigvårdssamhällen ha hand om fattigvården och det skall finnas en fattigvårdsstyrelse. På landet utgjordes fattigvårdsstyrelsen av sockennämnden.
År inte kyrkoherden ordförande eller ledamot i nämnden så skall han ändå vara ledamot i fattigvårdsstyrelsen. Denna bestämmelse gäller långt in i modern tid och upphör först ett bra tag in på 1950-talet. (Per Carlsson, förord)
- 1853 **”Tillägg till årsberättelsen ifrån Oroust och Tjörns Provincial Läkare Distrikt för år 1853. Lysekils Bad Inrättning.**
Topographie
Lysekils köping är belägen på den Sydvestligaste udden af Stångenäs Härad på sandig jordmylla och omgifvet af berg och hela lager af rullsten. Naturen deromkring är ytterligt fattig och trakten i följd deraf kal och stenrik. I sjelfva köpingen finnes för närvarande (1853) blott en enda liten men vacker trädgårdsanläggning tillhörig badintendenten.

Köpingen bebos af 600 personer hvilkas förnämsta näringsfång utgöres af sjöfart och handel. Sex handlande äfvensom Post Contor och tullkammare finnas på stället. De ständiga nybyggnaderna visa att detta lilla samhälle är stad i förkofran, en icke oväsentlig del i denna tilltagande välmåga torde få tillskrifvas den lilla badinrättningen.

Husena ligga som vanligt på fiskelägena hopgyttrade i en klunga, förnämligast vid nordvestra stranden, en landsväg genomstryker det hela, denna landsväg förvandlas till gata, då man hunnit till den tätast bebyggda delen af Köpingen. Densamma utvidgas nu åt den Södra sidan genom nybyggnader, dessa utmärka sig framför de äldre genom ett friare läge och högre och ljusare rum. En egen och ovanlig märkvärdighet företer den vid norra stranden belägna stengrottan, uppkommen genom lutningen af 2:ne bergskullar emot hvarandra. Nämnde grotta är 20 alnar lång, 6 alnar hög och 2 1/2 alnar bred. [Anm: Trollhålet.] På circa 2000 alnars afstånd ifrån köpingen finnes 2:ne mineralkällor hvaraf den ena skall vara jernhaltig, den andra svafvelhaltig. Ingendera är undersökt och ingendera begagnas.

Badinrättningens anläggning

Badinrättningen härstädes anlades af Consul Johan Gabriel Mollér år 1846. Densamma består af ett större badhus för ståndspersoner, innehållande 5 badrum, af hvilka endast 3 begagnas, och ett mindre för allmoge med 3 badrum af hvilka endast 2 begagnas; vidare finnes en bassin med 2 afklädningsrum och en dusch, 11 alnar hög ifrån reservoiren till vattenytan. Bassinen är byggd på sandbotten. Plan för byggandet af en ny sådan i större skala är redan utsedd. Badgyttjan, vida i rop, hämtas mellan 2 à 300 famnar ifrån badinrättningen mellan Grötön och fasta landet på 2 1/2 famnars djup. Begagnas förnämligast till ingnidningar. En och annan har ock nyttjat den till omslag.

Hafsvattnet är här af ytterlig klarhet och genomskinlighet och påstås vara saltare än på något annat ställe på vestra kusten ~~der~~, såsom orsak härtill uppgifves dels frånvaro af skärgård utanför Lysekil, som skall hindra den jemna vattenvexlingen, och dels frånvaro af strömdrag ifrån kringliggande landet, som skulle späda ut saltvattnet. Det begagnas med fördel invärtes, såsom lösande medel för sådane badgäster som lida af Obstruction.

Badgästernas antal och sjukdomar

Badgästernas antal detta år (1853) utgjorde 84 af ståndspersoner och 43 af allmoge. Somlige badade hela 2 månader men de fleste nöjde sig med 30 à 40 bad af Anmälde sjukdomar hos de badsökande voro ~~för hvilka detta år badort besöktes, vara~~ följande: Bröstsjukdomar, underlifslidanden, gikt och rheumatism, skrofler, bleksot, fallandesot, lamheter och sinnessjukdomar.

12 fattige (med bevis derom från Pastor) erhöillo bad gratis, detta antal öfverskrides dock altid.

Baden

Alla taga vanligen, att börja med, varma bad, (35 à 36 grader Celsius), de flesta gå sedan ner till 28 grader och derifrån till bassin. Ett 28 grader Karbad kännes ock fullt så kallt som ett bad i öppen sjö, der vattnet under Juli och Augusti månader variera mellan 18-21 à 22 grader.

Lungsiktige befinna sig bäst af att med hafsvatten tvätta sig i deras hem och i öfrigt endast flitigt begagna hafsluften genom promenader.

Buksotspatienter som bada innan de tagit jern försämras vanligen, då deremot efter genomgången jernkur de ansenligen förbättras af hafsbaden.

Oekonomie

På köpingen finnes omkring 100 bättre och sämre rum att hyra till pris från 1 Riksdaler till 32 skillingar Riksgälds pr. dag. Mat fås på värdshuset, der man äter table d'hote till moderat pris, men många badgäster, i synnerhet familjer, bruka hafva egna hushåll. Priset på matvaror är här nästan billigare än på andra badorter, dock finnes här icke altid daglig tillgång på färskt kött, ett behof som dock lätteligen kan tillfredsställas genom ångbåts Communication med Götheborg 2 gånger i veckan.

Nöjen

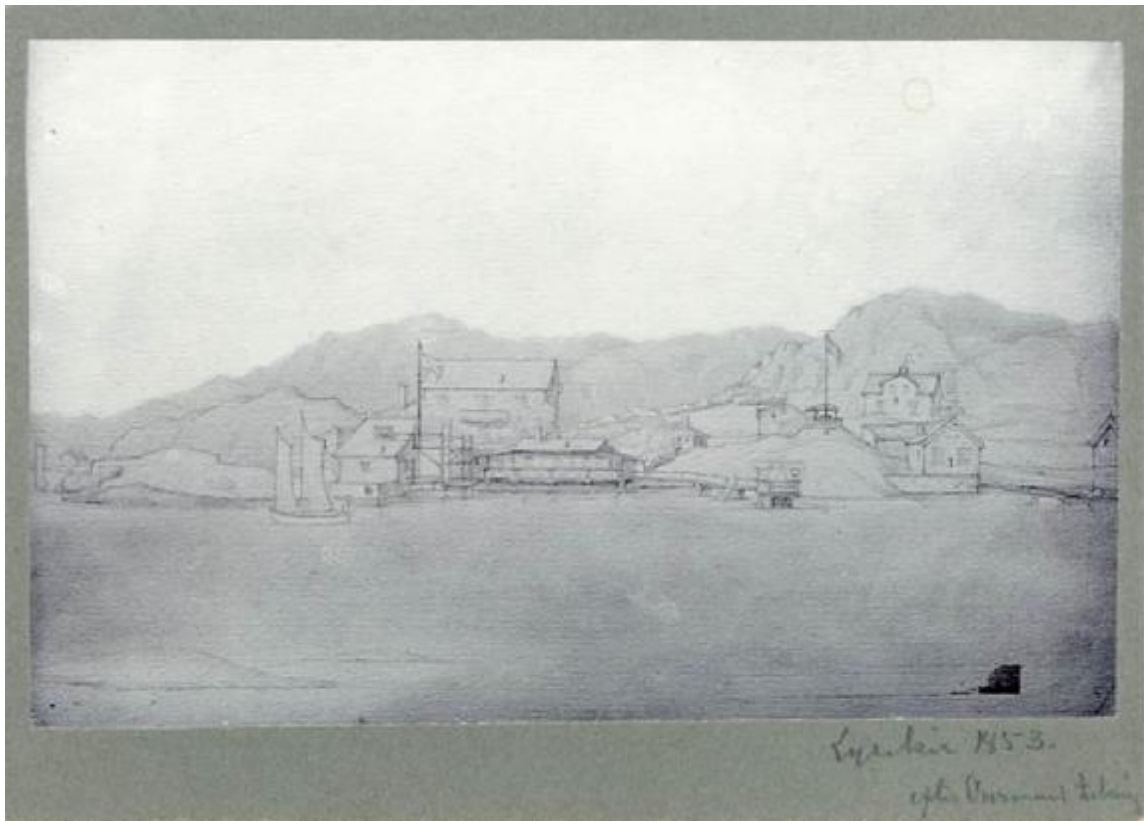
Allmänna nöjen finnas måhända färre här än på andra badorter, förnämsta orsaken härtill torde få sökas i saknaden af ett socitetshus för en allmänligare sammanhållning. Badgästernas inskränkta antal tillåter ej badintendenten någon alfvarsammare utgift i detta fall. Ett af de gemensamma nöjen som oftast anlitas är seglats till någon vänlig oas på dessa steniga kuster. Dessa oaser äro icke så få och utflykterna till dem oftast angenäma. Ett och annat kärparti företages också emellanåt, men som man landsvägen behöfver resa rätt långt för att hinna någon rikare natur, äro de i allmänhet ej så gouterade som sjöresorna.

Den som önskar göra en badsejour för billigt pris och framför allt ogeneradt, den välje Lysekil.

Undertecknad har detta år, (1853) fungerat der som badläkare, sålunda, att jag ditrest och quardröjt der ett dygn hvarje vecka. Badinrättningen är belägen 5/4 mil ifrån mitt hem och 1/4 mil utom Distriktet.

Kårehogen i November 1854, Olof Niclas Gammelín, Prov. Läk. (Årsberättelser från Provinsialläkare)

1853-1854 Laura Schiller låter bygga ett hus på Kungsgatan 15, som blir en föregångare till dagens Midgård, och flyttar gästgiveriet dit.

1853 Carl Peter Curman gör en teckning över badinrättningen sedd från Gullmaren. Perspektivet är intressant och kompletterar på ett utmärkt sätt fotot från 1861. Johan Gabriel Molléns stora hus (pensionat) ses bakom badhuset (ruffen) och det första varmbadhuset med veranda och brygga.

Johannes Mattsons hus ligger upp mot Rosviksberg till höger om flaggan. Till höger om varmbadhuset ses först Abraham Abrahamssons lilla hus följt av Carl Anton Anderssons (Kalle Hare) hus, alldeles vänster om flaggan, samt Peter Jönssons hus, hitom Mattssons hus.

Längst till höger skymtar en liten del av damernas badhus.

Notera även det lilla huset inne i Kyrkvik längst till vänster på teckningen. (Bild från Rustan Gandvik)

1853 Koleran hotar Lysekil. Johan Gabriel Mollén tar i med kraft. Yttersta renlighet både ute och inne är av nöden. ”Gator och rännstenar sopas och spolas vid påföljd att den försumlige ålägges lämpliga böter”. Vidare stadgas, ”att inga svinkreatur hädanefter få gå lösa på gator eller utmark vid vite af 3 Rdr 16 Skilling Banco för Egaren af hvarje svinkreatur”. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 11)

- 1854 Lokomotivet Förstlingen kommer till Stora Mon i Nora för att användas på den smalspåriga gruvbanan i Norberg, men lokomotivet kommer ej till användning, utan inköps av byggnadsentreprenören vid Nora-Ervalla banan. Förstlingen byggs om för denna banas bredspåriga system. Förstlingen har kapacitet att dra åtta vagnar lastade med grus i en hastighet av 10 km per timme. (SLMF, Med ånga och elektricitet, sid 9-10)

- 1854 Den som kommer att köra lokomotivet Förstlingen, och som brukar betecknas som Sveriges förste lokförare, är Per Erik Persson i Nora (Mon), född 1823-05-18 i Skymhyttan, Nora bergsförsamling. (SLMF, Med ånga och elektricitet, sid 9) (Nora bergsförsamling, C:5, sid 363/AD) (Nora bergsförsamling, AI:12b, sid 334/AD)
- 1854 Nordkosters fyrplats med två fyrar väster om Strömstad tas i bruk. (Krantz, Göteborg och Bohuslän, sid 278-279) [Anm: Krantz, Sommarland, sid 73: fyrarna på Nordkoster tas i drift 1850. Se även Svenska Fyrsällskapet, Blänket 2004:2, sid 14.]
- 1854 Vingas andra fyr torn tas i bruk. (Krantz, Sommarland, sid 73)
- 1854 Lysekils kyrka genomgår en omfattande inre renovering.
- 1854 Handelsman Didrik Olsson flyttar med sin familj och sin affär från dagens Gamla Strandgatan 7A till dagens Kungsgatan 42. Didrik Olsson lägger in ansjovis som han säljer i affären. Hans tillverkning är därmed troligen den första av sitt slag i Lysekil.
- 1854-01-19 ”**Herrar kreditorer** uti Handlanden Gustaf Robert Mellanders i Lysekil konkurs kallas, jemte gäldenären, till sammanträde å Gästgifwaregården i Lysekil Onsdagen den 1:ste nästkommande Februari kl. 10 förmidd., för att besluta om massans angelägenheter. Konkurs-lagens föreskrift för den

uteblifwande åberopas. Lysekil & Norrkila den 14 januari 1854. J. A. Nordwall, O. W. Lysell, Gode män.” (BLT 1854-01-19/KJ) [Anm: Dagens adress för gästgiveriet är Gamla Strandgatan 13.]

- 1854-01-19 ”Förteckning å öfverliggande bref wid Lysekils Post-Expedition för år 1853.
1. Kapten J. H. Olsson, Skonerten Bengt,
2. Brukspatron G. Ullman,
3. Hemmansegaren Olof Olsson i Slättna,
4. Enkan Annika Svensdotter i Hällekila,
5. Madame Sofie C. Berg, Berga,
6. Hemmansegaren Nikolaus Nilsson i Lassehaga,
7. A. Olsson i Sörkila,
8. Hans Andersson i Djupedal,
9. Carl Hansson i Knarrevik,
10. Skollärare-kandidaten A. C. Lundberg,
Lysekil Post-Expedition den 3 januari 1854. Carl Fredrik Lundin.” (BLT 1854-01-19/KJ)
- 1854-02-16 ”Sammanträden. Herrar kreditorer uti Salteriidkaren Herr Andreas Christian Schillers på Kornö Konkurs-Massa, behagade sammanträda hos undertecknad, Fredagen den 24:de dennes kl. XI f.m., för att besluta om flera Massans angelägenheter; deribland om underhåll för Gälldenären; och erinras om konkurslagens föreskrift för de uteblifwande. Lysekil den 9 Februari 1854. Benjamin Gabriel Mollén, god man.” (BLT 1854-02-16/KJ)
- 1854-02-23 ”Genom friwillig öppen **Auktion** som förrättas i köpingen Lysekil Torsdagen och Fredagen den 2 o 3 nästkommande Mars, försäljes till den högstbjudande åtskillig egendom efter framlidne Handlanden David Schiller d. st., bestående af: Guld, Silfwer, 4 st. Silfwer-Fick-Ur, Koppar, Mässing och Bläcksaker, Möbler- och Träsaker, Glas och Postelin, Säng- och Lin-kläder, den aflidnes Gångkläder, Bod- och Skeppsinventarier, En Segelbåt, en större Skepps-Barkas, 3 st. goda Skjutgevär, 15 st. större Brännwins-Fat, m. m. Auktionen börjas hwarje dag kl. X föremidd. och betalningstiden utsättes för wederhäftige inropare till den 1:ste nästkommande Oktober.” (BLT 1854-02-23/KJ) [Anm: Dagens adress är Gamla Strandgatan 13.]
- 1854-02-23 ”Wid ofwannämnde tillfälle kommer Gustaf Robert Mellanders förut innehafda Handelslägenhet, belägen uti Herr Konsul Johan Gabriel Molléns hus i Lysekil att, för Mellanders konkurs-massas räkning, bortarrenderas. Lägenheten bestående af Handelsbod, kontor och en större Spannemålswind, kan genast få tillträdas och fortfar arrende till den 1:ste nästkommande September; öfrige wilkor tillkännagifwes före utropet. Norrkila den 20 Februari 1854. J. A. Nordwall.” (BLT 1854-02-23/KJ)

- 1854-03-16 ”På anmodan af Gode männen uti Salteriidkaren Herr Andreas Christian Schillers på Håskär Konkurs-Massa och jemlikt kreditorerne denna dag fattade beslut, kommer genom öppen och friwillig auktion, som förrättas på Håskär i Stångenäs Härad, den 28:de och 29:de nästkommande Mars, att försäljas all Konkurs-massan tillhörig Löseegendom, bestående af: ¼:del i Slupen TRE BRÖDER om 34 98/100 läster, ett Hanoveranskt Fiskefartyg, ¼:del i storsjöfiskebåten HÄSTEN. ½:ten i dito **TRECKEN**, ¼:del i dito BLÄSEN, **2/x**:delar i dito LUFAREN, en mindre Segelbåt, Backar, Tågwirke, Salteri-Inventarier, 6 ft. brännwinsfat, Guld, Silfwer, Koppar, Messing, Jern- och Malmsaker, Möbler och Träsaker, Glas och Porslin, Säng- och Linkläder, en Ko, en fähusbyggnad, samt en Torwmosse-teg. Belägen i Kyrkebyns ägor i Lyse socken.
- Auktionen börjas hwarje dag kl. 10 föremiddagen och betalningswillkoren tillkännagifwas wid tillfället; likwäl erinras, att okände eller osäkre köpare böra betala sina inrop kontant eller och wara försedda med antaglig borgen. Norrkila den 24 Februari 1854. J. A. Nordwall.” (BLT 1854-03-16/KJ)
- 1854 Lysekils kyrka målas med oljefärg in- och utvändigt, varjämte fönstren görs större samt förses med träbågar i stället för de gamla av bly. Kostnaden uppgår till 1258 rdr riksgälds, därav erhålls 1000 rdr som lån ur Gillerstedtska fonden. (Hörman, Lysekil, sid 40)
- 1854-08-01 Men helt annorlunda faller orden från Carl Peter Curman i ett brev till modern efter hans återkomst från nästa års sommarvistelse i Lysekil: "När jag ändtligen återsåg mitt gamla kära Lysekil, tyckte jag mig träffa en gammal god vän. Där är så friskt, skönt och godt att vara, ehuru i mångas ögon fult. J ag har dock lärt mig finna mycket skönt och wackert i den wilda nakna skärgårdsnaturen, och trifves der ganska bra. Jag mottogs som en gammal vän af den hjertliga familjen Molléns." (Vikarvets Årsbok 1958-1959)
- 1854-08-24 ”Herrar Creditorer uti Handlanden Gustaf Robert Mellanders i Lysekil konkursmassa kallas till sammanträde å Gästgivarergården i Lysekil Lördagen den 9:de instundande September kl. 11 förmiddag för att öfwerlägga och besluta om åtskillige massans angelägenheter. Konkurs-lagens föreskrift för den uteblifwande åberopas. Uddewalla och Norrkila den 17 Aug 1854. J. A. Nordwall, O. W. Lysell, Gode män.” (BLT 1854-08-24/KJ) [Anm: Gästgivarergården ligger antingen på dagens Gamla Strandgatan 13 eller Kungsgatan 15. Laura Schiller har eventuellt fått den nya Gästgivarergården klar och flyttad från Gamlestan till augusti 1854.]
- 1854-10-26 ”Utbjudes hyra uti köpingen Lysekihl: En privilegierad, wälbelägen och rymlig Handelslägenhet, uti hwilken de förste innehafwarne kommit till wälstånd, kan genast få tillträdas på ganska förmånliga wilkor, då öfwerenskommelse derom

- träffas med undertecknad, Johan Gabriel Mollén, vice consul i Lysekihl.” (BLT 1854-10-26/KJ)
- 1854-11-02 ”En däckad, wälseglande Frakt-Båt om 200 tunnors dräktighet finnes till salu. Båten är i godt stånd med 4 nya Segel och goda inventarier. Priset kan öfwerenskommas med Johan Gabriel Mollén, vice Consul i Lysekihl.” (BLT 1854-11-02/KJ)
- 1854-11-18 Efter undersökningar samt förslag av chefen för Topografiska kåren, Karl Akrell (1779-1868), beslutar riksdagen att svenska staten skall anlägga och förvalta vissa huvudlinjer, de så kallade stambanorna. Därmed avses sådana banor ”som i oavbruten sträckning fortlöpa genom flera provinser eller en större del af landet”.
- Däremot skall det få ankomma på enskilda initiativ att ”företaga och utföra smärre jernvägsanläggningar”, detta efter tillstånd av Kunglig Maj:t. (Statens Järnvägar 125 år, sid 18)
- 1855 cirka Skolverksamheten på Gamla Strandgatan 7A flyttas troligen till Skottgränd n:o 13, dagens Stengatan 24. Hallenberg tjänstgör alljämt som lärare ända fram till sin död 1859. (Lüsch, Lysekils Historia, sid 75) (Tylegård, LP 1993-05-07) [Anm: Jämför med (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 213).]
- 1855 Vid järnvägsepokens början finns det 1.473 gästgiverier i landet. (YA 2012-10-31, A7)
- 1855 Ångbåtsbolaget Göteborg-Strömstad bildas med E.J. Elfversson som viktigaste intressent. (Skärgårdstrafiken i Bohuslän, sid 37) (AL, Posthistoria)
- 1855 Göteborgs och Uddevalla Ångbåtsbolag säljer ångaren THORILD till Kungsbacka. (AL, Posthistoria)
- 1855-01-08 ”**Förteckning å öfverliggande** bref wid Lysekil Post-Expedition för år 1854.
1. Kapten A. P. Hellberg,
2. Friherre W. v. Saltza,
3. Löjtnant T. Tizell,
4. S. v. Heidenstam,
5. Anders Torgersson i Röd,
6. Torparen Jacob Larsson i Gåsehogen,
7. E. Eriksson på Malmön,
Lysekils Post-Expedition den 3 Januari 1855. Carl Fredrik Lundin.” (BLT 1855-01-08/KJ)
- 1855-01-18 Kunglig Maj:t nådiga förordning utfärdas angående ett lika brevporto vid den

inrikes brevväxlingen. Därmed är frimärket formellt infört i Sverige. (Lönroth, Ny svensk historia, 1810-1872, sid 205) (STF 1948, sid 49)

- 1855-01-22 Översten vid Flottans mekaniska kår, Nils Ericson (1802-1870), får i uppdrag att leda arbetena på statens järnvägsanläggningar. Det gäller i första hand att förbinda Göteborg och Malmö med Stockholm.
- 1855-02-15 ”Herrar Creditorer uti förre Handlanden å Lysekil Gustaf Robert Mellanders konkursmassa, kallas till sammanträde å Gästgifvaregården i Lysekil, Lördagen den 24:de dennes kl. X föremiddagen, derwid fråga förekommer om arwode till undertecknade, äfwensom att underrättelse meddelas om massans tillgångar och Creditorernas faststälde fordringar enligt Dom i konkursmålet. Konkurslagens föreskrift för den uteblifwande åberopas. Uddewalla och Norrkila den 1 Februari 1855. J. A. Nordwall, O. W. Lysell, Sysloman.” (BLT 1855-02-15/KJ) [Anm: Sammanträdet äger rum på nya gästgiveriet, Kungsgatan 15.]
- 1855-03-01 ”**Strandwraks-Auktion i Lysekihl** Lördagen den 3 instundande Mars kl. 10 f.m. försäljes i köpingen Lysekil, åtskilligt strandfynd, bestående af 12 st större och mindre wandt, en warp, ett mäss-segel och ett mindre fat hwitt win, omkring 35 kannor, samt på Mollösund liggande: en skeppsmast med widsittande märs och något jern, 2:ne skeppsrån med bleck, jernringar, byglar och skifwor, wilka waror kunna få beses efter anmälan hos ställets tullbetjening. Uddevalla den 24 Februari 1885. Tullkammaren.” (BLT 1855-03-01/KJ)
- 1855-03-09 Kunglig Maj:t förordning utfärdas som förbjuder husbehovsbränning. Endast den som innehar så stort område som ett mantal jord eller erhåller myndigheternas tillstånd att driva fabriksmässig brännvinstillverkning äger rätt att idka brännvinsbränning. (Lindorm, Ny svensk historia, sid 204) (STF 1948, sid 49)
- Skatt utgår efter kanna tillverkat brännvin. Partihandeln är befriad från skatt medan minuthandel och utskänkning beskattas. Kommunerna har eget veto. De kan förbjuda minuthandel och utskänkning, men kan även bilda bolag och överlåta rättigheterna. (www.systembolaget.se) (Skånes Hembygdsförbund Årsbok 1974, sid 77)
- 1855-04-12 ”Att Gud efter sitt allvisa råd behagat till en bättre werld kalla vår ömt älskade Dotter Agnes Ottelia den 3 April kl. ¼ till 4 f. m., i en ålder af 9 månader, 28 dagar, varder endast på detta sätt för slägtingar och bekanta tillkännagifvet. Lysekil den 5 April 1855. Elsie Mollén, född Albrethsen, Benjamin Gabriel Mollén.” (BLT 1855-04-12/KJ) [Anm: Familjen Mollén bor på dagens adress Kungsgatan 37.]

1855-04-12 ”Som Lysekils kyrka instundande Sommar kommer att undergå en större reparation medelst såväl ny brädklädsels påsättande på södra sidan, som nya fönster och kyrkans målning både ute- och invändigt, så kommer detta arbete att till den minstbjudande upplåtas å offentlig Entreprenad-auktion, som hålles den 18 i denna månad kl. 12 middagen. Nödiga materialier tillsläppas af församlingen, och arbetet kommer att utbjudas, dels i sin helhet, dels Snickare-, Målare- och Glasmästare-Arbetet särskildt; förbehållande sig församlingen rättighet att pröfva anbudet, och antaga det, som densamma för godt finner. För arbetets förswarliga verkställande å bestämnd tid bör Entreprenören sätta godkänd borgen. Bro den 10 April 1855. Carl Adolf Thudén.” (BLT 1855-04-12/KJ)

(Krantz, I krinolinens tidevarv, sid 293)

1855-04-30 Det första spadtaget på Västra stambanan mellan Göteborg och Stockholm tas på Skaveryds ägor mellan Floda och Alingsås. (Krantz, I krinolinens tidevarv, sid 290)

Ungefär samtidigt påbörjas byggnationen av Södra stambanan mellan Malmö och Falköping, på sträckan Malmö-Lund.

Frågan om järnvägarnas sträckning närmare Stockholm är ännu ej avgjord.

Enligt Karl Akrells förslag skall Västra stambanan dras norr om Mälaren.

(Statens Järnvägar 125 år, sid 19)

1855 Barnmorskan Karolina Hansdotter Rydstrand anställs gemensamt för socknarna Bro och Brastad. (Rydstrand, Stångenäs, del II, sid 95)

1855-05-24 Bohus Läns Tidning innehåller beskrivning på olika sätt att bereda kaviar – pressad kaviar, grynig kaviar, kaviar i påse, turkisk eller armenisk kaviar och kaviar som fiskarna tillreder till sig själva. (Knuth Hansson, Fiskkonserverindustrin i Bohuslän, sid 24)

1855-10-04 ”Såsom ett bevis till hwilken höjd manien att i massa uppköpa spannmål, dels för skeppning, dels för det ädla ändamålet att förvandlas i brännwin, torde följande [till] Redaktören Meddelade kungörelse tjena:

”Undertecknad uppköper Potäter och betalar derföre bestämdt högre priser, än hwad som betalas både wid Holma Bränneri och af andra uppköpare för att snart erhålla en last, kunne de, som vilja bortsluta några partier, derom med mig få göra kontrakt och will jag i så fall förbinda mig, att med båt hämta potäterna wid de ställen, som säljaren finner lämpligast att de samma leverera.

Hwete, Råg, Hafre, Linfrö och Wicker uppköpes äfwenledes af undertecknad till högsta gångbara priser, och torde jag härwid få fästa mine respektive kunders uppmärksamhet derwid, att de hos mig kan påräkna, så wäl nu, som förr, de billigaste priser å waror, så att de icke låta förleda sig af personer, som börjat det oskicket att preja och locka de ankommande, för att få dem att sälja sine medhafvande effecter, ofta nog till pris, som är under dess verkliga värde, och genom osanna uppgifter förmå dem att handla sina behofwer af waror ofta nog till högra priser än de hos mig skulle kunna erhållas till. Lysekil den 29 Sept 1855. Benjamin Gabriel Mollén.” (BLT 1855-10-04/KJ)

1855-11-01 ”Sedan undertecknad af Wederbörande Auctoritet erhållit tillstånd att i köpingen Lysekihl i Bro Pastorat af Göteborgs och Bohus Län idka **Bokhandel**, får jag i anledning häraf tillkännagifva att hos mig finnes till salu: Biblar, Nya Testamenten, Postillor och Predikosamlingar, Catecheser, Psalm- och Evangelieböcker, alla dessa såwäl i större som mindre formater; Almanachor för 1856, Juridiska skrifter, Förskrifter och Bibelhistorier af åtskillig beskaffenhet, Rättstafningslära, Hushålls- och Läkare-böcker, större och mindre Handels- och Contraböcker, m. m.

Af ofwannämde artiklar finnes såwäl i exemplar till wanligt Boklådspris som inbundna, då priset lämpas efter bandens beskaffenhet. Skulle möjligtwis hända att wid ingående requisitioner någon artikel för tillfället wara utsåld, skall den så fort möjligt är, åter blifwa att tillgå i min Bokhandel, då dess rätta titel i requisitioner uppgifwes. Lysekil i Oktober 1855, Tobias Andersson, bor i Handlande Johan Anderssons hus.” (BLT 1855-11-01/KJ) [Anm: Dagens adress är Kungsgatan 44. Tobias Andersson bor själv på Kungsgatan 42.]

1856 Gårdfarihandlare Johan Jakob Hallgren, född 1823 i Tvärred, Ulricehamn, öppnar en speceri- och manufakturaffär på Gullholmen. Hallgren saluför bland annat saltad brissling (det norska namnet på skarpsill). (Knuth Hansson, Fiskkonserverindustrin i Bohuslän, sid 6-8)

Inläggningen är först i små träkaggar och senare i bleckburkar. (LP 1997-01-20)

1856-01-03 ”Genom offentlig Auktion, som genom Kungliga Sjtullkammarens i Uddevalla försorg hålles på Sandbogen wid Kongshamns Fiskläge den 8

instundande Januari kl. 11 f.m., kommer att för wederbörande Godsägares och Assuradeurers räkning försäljas ett parti Sjöskadadt Linfrö, cirka 200 Tunnor tillhörigt Engelska Briggen PRODUCE, Capten E. Uttings last. Auktionsvillkoren tillkännagifwas på stället. Lysekil den 31 December 1855. Johan Gabriel Mollén, Commisionär.” (BLT 1856-01-03/KJ)

1856-01-21 ”Herrar Creditorer uti Herr A.F. Schillers på Kornö konkurs behagade sammanträda på Gästgifwaregården härstädes, Tisdagen den 19 nästkommande Februari kl. 10 f.m. för att besluta om flera massans angelägenheter, såsom att taga del af massans ställning. Härads-Rättens Dom m.m. samt besluta om försäljning af osäkra fordringar; Och erinras om Konkurs-Lagens föreskrift, att de frånvarandes få åtnöjas med hwad de närvarande besluta. Lysekil den 28 Januari 1856. Sysslomännen.” (BLT 1856-01-21/KJ) [Anm: Konkursen gäller troligen Adolf Fredrik Schiller. Jämför med Andreas Christian Schillers konkurs 1854, se 1854-02-16 och 1854-03-16 ovan.]

1856-01-28 ”**Förteckning å öfwerblifne bref wid Lysekil Post-expedition för år 1855.**
1. Räntemästare S. Lampa,
2. Herr J. M. Christensson,
3. Matrosen Carl Johan Johansson, Gåsö,
4. Hemmansegaren Nils Päersson i Alsbäck,
5. d:o Nils Olsson på Röd, Bokenäs, lösen 12 st banko,
6. Fru Abla E. Johansson, Florön, Rekommenderat.
Lysekils Post-Expedition den 3 Januari 1856. Carl Fredrik Lundin.” (BLT 1856-01-28/KJ)

1856-02-02 Postmästare Carl Fredrik Lundin blev inte bara sockennämndens ordförande och kassaförvaltare. Av ett aktstycke som finns bland jordägarnas handlingar framgår nämligen att han också varit strandföreståndare.

Den åsyftade handlingen är ett protokoll, fört den 2 februari 1856 vid sammanträde med ”revisorer för att genomgå de uti Lysekils strandkista varande handlingar och äfven revidera förre strandföreståndaren Postmästare Lundins redogörelse för sin förvaltning af befattningen”.

I protokollet uppges att strandkistan hämtats hos postmästare Lundin och efter revision avlämnats till ”den nu valde kassören herr Johan Bernhard Jonsson”.

Det ligger onekligen nära till hands att antaga att skepparna löst den för dem besvärliga situationen så att man valt köpingens kassör till strandföreståndare och sedan tvingat fram en särskild redovisning för strandkassan. På detta sätt har man utmanövrerat hamnrätten från all befattning med jordägarnas pengar.

Som ett kuriosum kvarstår, att jordägarna betalar ordningsmannens arvode ända tills en kommunalstämma på 1860-talet beslutar att det skall övertagas av kommunen. När tullkontrollör Deijenberg blir ordningsman, träffas inga bestämmelser om arvodet. När han efter två års verksamhet som ordningsman avsäger sig uppdraget, skickar han med en arvodesräkning på 320 riksdaler. Visa av denna erfarenhet bestämmer sockenstämman samtidigt som den gör förslag till efterträdare, arvodet till 10 Riksdaler Banco per år, ”hvilka af strandens gemensamma kassa böra utgå”. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 76)

- 1856-02-28 ”Sammanträde. Som det till den 19 dennes utlysta sammanträde uti Herr A.F. Schillers på Kornö konkurs icke någon af Creditorerna tillstädeskom, troligen därtill förhindrade af på inträffadt islägg, så beslutades derföre, att nytt sammanträde skulle hållas å härwarande Gästgifwaregård Tisdagen den 11 instundande Mars kl. 11 f.m. då de förut under den 28 sistlidne Januari tillkännagifne angelägenheter komma att afgöras; hwarom wederbörande H:rr Creditorer härmed underrättas, med erinran om konkurslagens föreskrift för de uteblifwande. Lysekil den 25 Februari 1856. Syslomännen.” (BLT 1856-02-28/KJ)
- 1856-03-05 Lokomotivet Oscar avgår från Örebro till Nora medförande fyra passagerarvagnar och tre vagnar för fraktgods. Tre månader senare öppnar Köping-Hult-Jernvägs-bolag trafik på den angivna sträckan. (Lönnroth, Ny svensk historia, 1810-1872, sid 212-213)
- 1856-03-27 ”På Håskär, Stora Kornö försäljes af undertecknad under sommaren då beställningar i tid sker: 1:ma sortering Cabeljou i lådor á 5 **Lispund** i hvarje låda, fri från ben och stjertar, torr och frisk vara samt god Cabeljou i fjerdingar, Salt- och Spillångor. Den som åstundar något af ofvannämnda fisksorter, torde derom korrespondera med undertecknad, med uppgift på det parti som önskas, samt om den skall levereras i Uddevalla eller Göteborg. Lysekil och Kornö i Mars 1856. A. C. Schiller.” (BLT 1856-03-27/KJ) [Anm: Andreas Christian Schiller är tydligen åter i gång som handlande trots konkursen år 1854.]
- 1856-03-27 ”Auktion å löseegendom i Lysekil. I anseende till afflyttning från stället, låter Tullinspektoren herr Kontrollören D. M. Deijenberg, genom friwillig Auktion som hålles i köpingen Lysekil, Måndagen den 31:ste dennes och om så skulle erfordras påföljande dag till den högstbjudande försälja: Silfwer, koppar, Mässing, Jern- och Malmsaker, Säng- och Linnekläder, Glas- och Porselain, Möbler och Trädsaker, 3:ne i godt stånd warande båtar, ett mindre Magasin, passande för upplag af waror, såsom beläget i närheten af Tullbryggan, samt en större samling af konst och Naturalier, bestående af Stenwapen m. m. från forntiden.

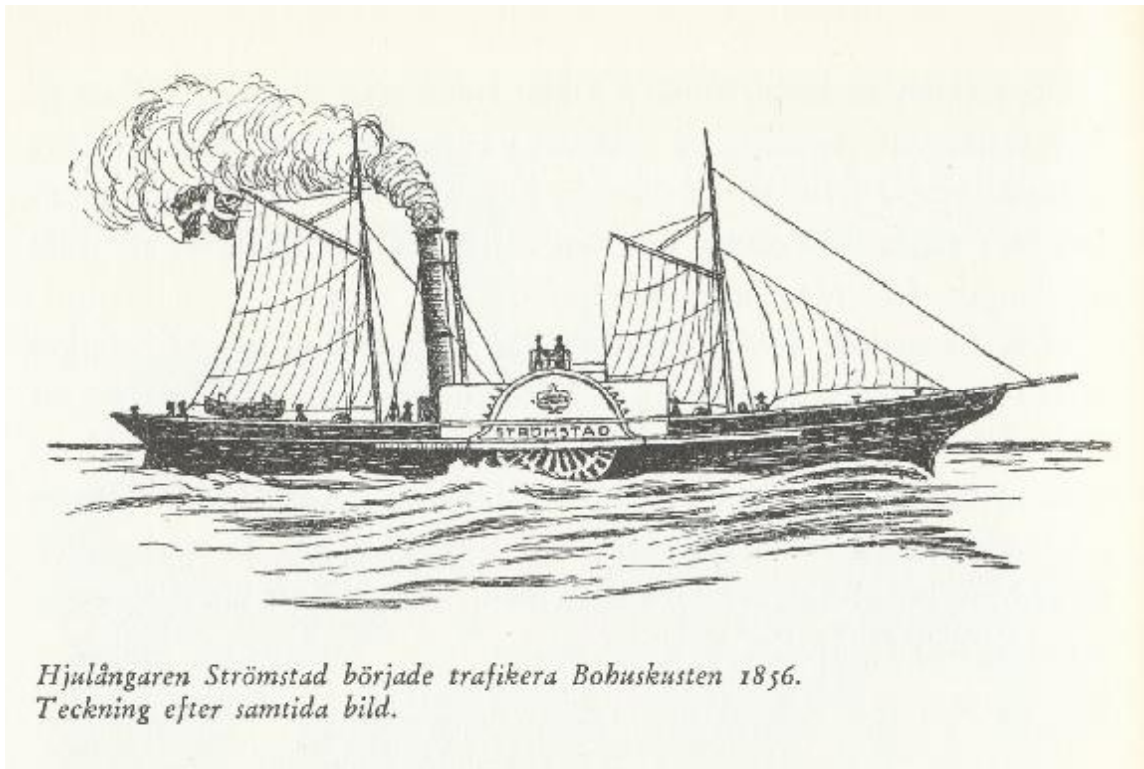
Auktionen börjas kl. 10 f.m. och lemnas säkre inropare anstånd med betalningen till den 1:ste nästkommande Oktober.

Norrkila den 15 mars 1856. J. A. Nordwall.” (BLT 1856-03-27/KJ) [Anm: Daniel Magnus Deijenberg bor på dagens Gamla Strandgatan 60.]

1856-03-27 ”**Förloradt.** Fredagen den 7 Mars förlorades på Lysekil på obekant sätt ett Silfwerfickur med dubbel boett af silfwer med widhängande urnyckel af guld. Skulle någon hafwa funnit detsamma, eller om det skulle wara pantsatt och någon derom kan lämna upplysning igenköpes det, då anmälan antingen göres på Lysekihl's Gästgifwaregård eller hos undertecknad ägare, hwars adress är Lysekihl och Kornö. Conrad Schiller.” (BLT 1856-03-27/KJ)

1856-04-.. Gustaf Emil Bundsen från Holma utses till tullinspektor i Lysekil.

1856-04-10 ”Som wid sista sammanträdet med Creditorerne uti Herr A.F. Schillers konkursmassa det blef beslutadt, att en utdelning af 20 procent till bemälte Creditorer skulle ske, så underrättas wederbörande härom, med tillkännagifwande tillika, det de Creditorer som bewakat sine fordringar äga att, mot företeende af de handlingar hwarå krafwen sig grundar, och för afskrifning derå, hos ene Sysslomannen Consul B. G. Mollén lyfta nämnde utdelning. Äfwenledes blef beslutadt, att den 16:e dennes skall, genom Herr J. A. Nordwall å Gästgifwaregården i Lysekihl , återstående fordringarne tillhörige förberörde massa, till den högstbjudande å offentlig auktion försäljas. Lysekil den 6 April 1856. Sysslomän.” (BLT 1856-04-10/KJ)

*Hjulångaren Strömstad började trafikera Bohuskusten 1856.
Teckning efter samtida bild.*

- 1856 Ångbåtsbolaget Göteborg-Strömstad köper från England in en hjulångare som döps till STRÖMSTAD och som sätts in på linjen Strömstad-Göteborg, där även Lysekil anlöps. STRÖMSTAD visar sig vara snabbare än ångaren UDDEWALLA. (Rydstrand, Stångenäs, del II, sid 73) (Skärgårdstrafiken i Bohuslän, sid 37) (Bilden ovan: Krantz, Sommarland, sid 68)
- 1856-05-15 ”Lysekils Badinrättning för varma och kalla saltsjöbad, försedd med doucher af alla brukliga slag, en utmärkt god och verksam badgyttja, och som dessutom eger många för helsans återvinnande märkrika naturförmåner: öppnas den 1:ste instundande Juni och hålles tillgänglig för allmänt begagnande till början af, eller medio September. Beställningar af rum samt badtimmar expedieras af undertecknad. Maj den 12, 1856. Johan Gabriel Mollén, badinrättningens egare.” (BLT 1856-05-15/KJ)
- 1856-08-24 Bro Pastorats Sparbank bildas vid en allmän gällstämma i Bro. Detta är en av de första sparbankerna på rena landsbygden. Bakom bildandet finns kyrkoherde Carl Adolf Thudén, som tillsammans med bland annat sin klockare Hans Jacob Lysell, har ordnat lån till lantbrukarna på Stångenäset genom att grunda ett slags jordbrukarskassa eller bankinrättning i sin egen prästgård. Bankföretaget blir bönderna och andra till så stor nytta att flera framstående män i pastoratet blir intresserade av verksamheten. (Rydstrand, Stångenäs, Del I, sid 94) (Lysekils Sparbank 125 år, sid 10) (LP 1995-02-20) (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 17)
- 1856-10-27 ”Att vi denna dag ingått bolag för bedrifvandet af handel härstädes; under firma Kjellsson & Bengtsson, samt att de förbindelser jag Kjellsson under firma J. A. Kjellson & Comp. utgifvit, af oss genomsamt öfvertagits, få vi författningarne likmätigt tillkännagifva. Lysekil den 20 Oktober 1856. Johan Algot Kjellsson, Axel Rudolf Bengtsson.” (BLT 1856-10-27/KJ) [Anm: Adressen är Hus n:o 127, Kungsgatan 10.]
- 1856-12-04 ”Auktion i Lysekihl. Uppå requisition af Herr Consul Benjamin Gabriel Mollén, i egenskap af antagen commisionär för skepparen H.C.W. Printz, och i enlighet med 20 § i Tulltaxeunderrättelserna, kommer genom offentlig Auktion, som hålles i köpingen Lysekihl Tisdagen den 16 dennes kl. 10 f.m., att, för Herrar Godsegares och Assuranders räkning försäljas ett parti mer eller mindre sjöskadadt Danskt korn om cirka 137 tunnor, en skadad skeppsjulle och cirka 30 lispund kasseradt tågvirke. Auktionsvillkoren uppgifwas wid tillfället och warorna kunna dessförinnan få beses, efter anmälas hos Tullinspektionen på stället. Uddewalla af Sjötullkammaren den 3 December 1856. B. A. d`Orchimont.” (BLT 1856-12-04/KJ)

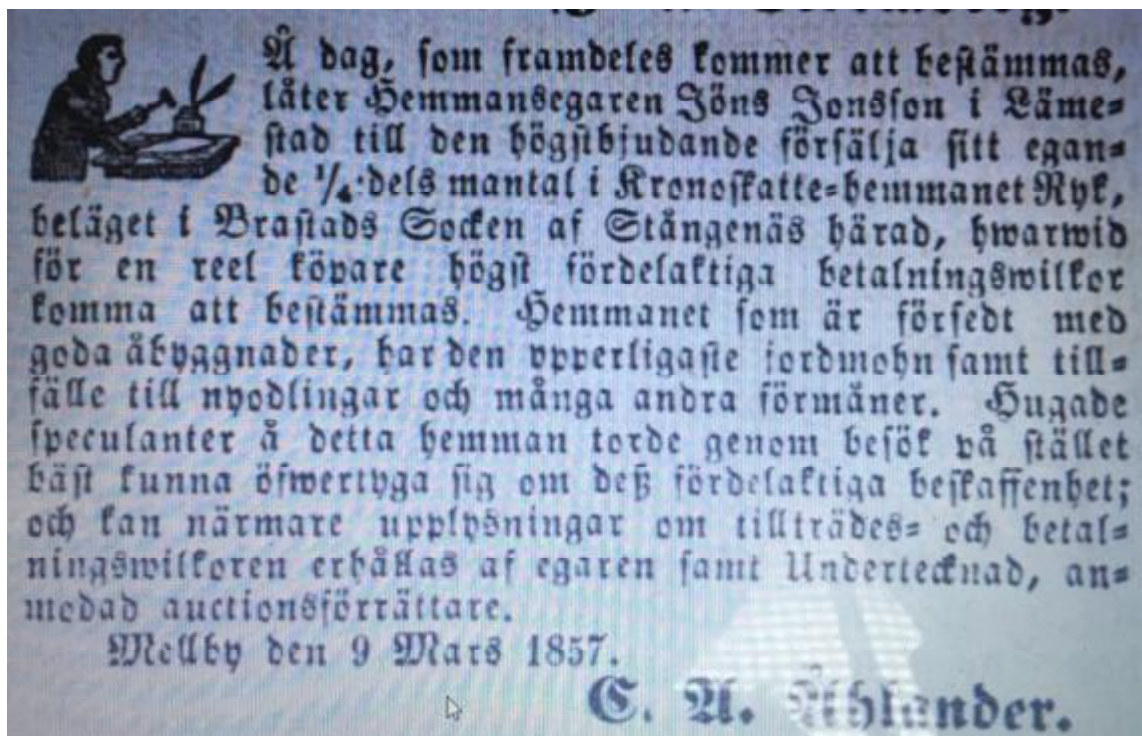
- 1856 Konsul Johan Gabriel Mollén tar upp frågan om en organiserad polisbevakning. Orsaken är att ett större slagsmål ägt rum i köpingen. (Granqvist, Ur Lysekils köpings historia, sid 127)
- 1856-12-01 De första SJ-bandelarna som öppnas för trafik är sträckorna Göteborg-Jonsered och Malmö-Lund. SJ börjar köra för allmänheten följande dag. (Statens Järnvägar 125 år, sid 19) (Krantz, I krinolinens tidevarv, sid 292)
- 1857 Detta år upphävs den "Öresundstull", som Danmark alltsedan 1429 upptagit av passerande skepp. (STF 1948, sid 51)

Ett av de första järnvägstågen på ingående vid Skansen Lejonet. Samtida litografi.
(Krantz, I krinolinens tidevarv, sid 297) (Krantz, Sommarland, sid 66)

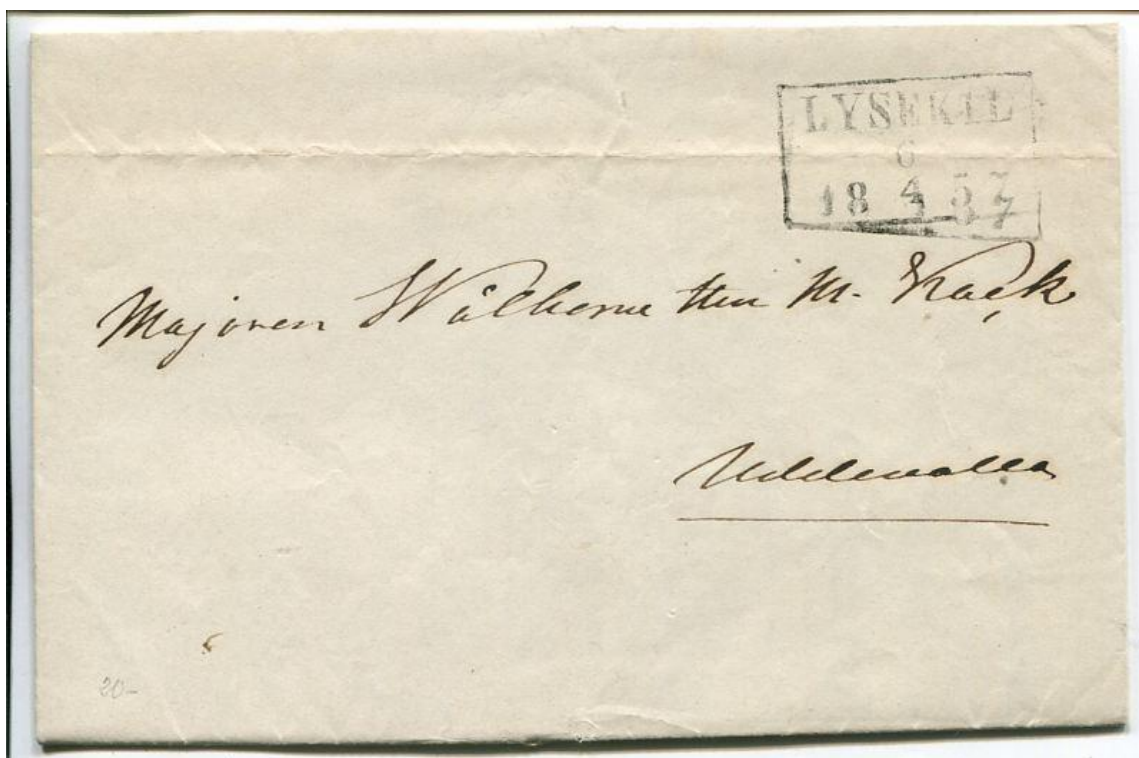
- 1857 "Trots att trafiken [mellan Göteborg och Jonsered] endast pågår tretton dagar per månad befordras under juli inte mindre än 12.512 personer. Under augusti gingo varje söndag fem tåg i vardera riktningen och sammanlagt 16.516 passagerare inräknades. Det var kulmen. September uppvisade endast hälften så stort antal och sedan sjönk det undan för undan. Men järnvägens första år blev i alla fall en betydligt större framgång än man hade väntat." (Krantz, I krinolinens tidevarv, sid 296)

- 1857 Tullkammaren eller Tullhuset vid Rosvikstorg byggs under ledning av Gustaf Emil Bundsen. (Arvid Sandell, LP 1996-04-19) (Arvid Sandell, LP 2004-12-23) (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 18)
- 1857 Lysekils Sparbank startas som filial till Bro Sparbank. (Lysekils Sparbanks Historia) Sparbankens filial i Lysekil förestås av tullinspektör Gustaf Emil Bundsen och dess expedition finns i Tullhuset i Lysekil. (Lysekils Sparbank 125 år, sid 12)

- 1857-03-09 Å dag, som framdeles kommer att bestämmas, låter hemmansägaren Jöns Jonsson i Länestad till den högstbjudande försälja sitt ägande 1/4-dels mantal i Kronoskattehemmanet Ryk, beläget i Brastads Socken av Stångenäs härad, ... (BLT 1857-03-12/PS) [Anm: se (Bro AI:11, 1856-1860, sid 201).]
- 1857-03-.. Ordningssmannen i Lysekil kungör ett beslut "vid allmän sammankomst den 27 januari" angående skyldighet att hålla får inom egen gärdesgård och lite senare får ägare av får en åthutning för att dessa släppts utan herde. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 11-12)
- 1857-03-12 Innevarande års Beväringsmönstringar inom Göteborgs och Bohus Län äro utsatta att förrättas å följande dagar och ställen:
Torsdagen den 16, å Rådhuset i Strömstad, med Strömstads stad och Vette härad,
Fredagen den 17, å Tingstället Hede, med Kville, Tanums och Bullarens härad,

Lördagen den 18, å Tingstället Kvistrum, med Tunge, Stångenäs, Sörbygdens och Sotenäs härad,
Måndagen den 20, å Rådhuset i Uddevalla, med Uddevalla stad ssmt Lane och Fräkne härad,
Tisdagen den 21, å Tingstället Svanesund, med Orust västra och östra härad,
Onsdagen den 22, å Lilledal, med Marstrand stad och Tjörns härad,
Torsdagen den 23, å Tingstället Smedseröd, med Inlands nordre och Torpe härad,
Fredagen den 24, å Rådhuset i Kungälv, med Kungälvs stad samt Inlands södra härad,
Lördagen den 25, å Rådhuset i Göteborg, med Göteborgs stad,
Måndagen den 27, å Tingstället Kärra, med Askims och Sävedalens härad, samt
Tisdagen den 28, å Tingstället Bårby, med östra och västra Hisingens härad;
allt i instundande April månad.
(BLT 1857-03-12/PS)

- 1857-04-06 Gustaf Emil Bundsen skriver brev till brukspatron och major Mikael Koch i Uddevalla. (Mikael Koch, se Sten Kristiansson, Uddevalla stads historia, Del III, sid 102, 186, 190, 195, 200, 204, 263, 280, 293, 353, 423)
Text: ...
- 1857 Under året skrivs 192 badgäster samt 15 fattiga in till Lysekils havsbad. De fattiga får vistas vid badet gratis. (Hörman, Lysekil, sid 75) (LP 1993-07-07)

De gällande priserna är vid denna tid för ett varmbad med tångnidning eller gytta 36 skilling rmt, och för ett bassinbad 16 skilling.

Ståndspersoner betalar 3 riksdaler rmt i månaden för begagnande af societetslokal, instrument m. m. samt den rymliga Mollénska trädgården mellan Konsulliden och Stora Kyrkogatan, för barn betalas halv avgift.

Bostadspriserna är i regel 1 riksdaler rmt per dygn för ett bättre rum och 36 skilling för ett enklare. (Hörman, Lysekil, sid 80-81)

1857-11-05 ”Sammanträde. Herrar Creditorer uti Post-Inspektoren härstädes Herr Carl Fredrik Lundins konkursmassa anmodas härmed att sammanträda å härvarande Gästgifwaregård Lördagen den 28 d:s kl. 4 eftermiddag, för att taga del af konkursdomen samt Massans ställning, äfwensom besluta om flera massans angelägenheter och gode mäns arvode. Om konkurslagens föreskrifter för de uteblifwande erinras. Lysekil den 2 november 1857. Sysloman.” (BLT 1857-11-05/KJ) [Anm: Carl Fredrik Lundin bor på dagens adress Kungsgatan 17, dagens Folkets Hus, och flyttar med familjen 1860 till Mora.]

1857-12-16 På sockenstämman den 16 december 1857 tas åter frågan upp om byggande av det första skolhuset i Lysekil.

”Behovet av ett skolhus i köpingen” skriver prosten Carl Adolf Thudén i protokollet, ”hade länge varit insett och erkänt, alldenstund den för undervisningen nu begagnade lokalen var i flera avseenden otjänlig och därjämte så inskränkt att den icke lämnade tillräckligt utrymme åt mer än halva antalet av de i skolåldern varande barnen”. Hyran är dessutom dryg.

Ett skolbygge bör därför övervägas.

Prosten erinrar om att sockenstämman beslutat avsätta köpingens andel i brännvinsmedlen till en skolfond. Då brännvinsmedlen icke uppgår till mer än omkring 30 rdr om året, skulle det ta lång tid innan fonden uppgår till ett sådant belopp att den kan möjliggöra byggandet av ett skolhus. Prosten föreslår därför att man skall låna pengar till ett skolhus. Han fäster därvid uppmärksamheten på ”billigheten därav att en sådan betydligare uppgift icke ensam drabbade den närvarande generationen utan komme att delas av efterkommande, som därav drager den största fördelen”.

Det är typiskt för den goda position som skolan skaffat sig i samhället under sin tioåriga verksamhet, att det denna gång icke alls blir någon strid på sockenstämman. Så vitt protokollet utvisar blir förslaget enhälligt bifallet. I detta noteras nämligen endast i korthet att ”sedan detta förslag tagits i närmare

övervägande, blev det av församlingen gillat och antaget, såsom det tjänligaste att, utan samhällets synnerliga betungande vinna det åsyftade ändamålet och blev således nu beslutat att man till uppförande av ett nytt skolhus å därtill passande plats, skulle söka erhålla ett amorteringslån på tretusen Riksdaler Riksmünt på så förmånliga villkor som möjligt”.

Det antecknas vidare, att såväl ordföranden som ett par andra vid stämman närvarande ledamöter lovar att anskaffa det ifrågavarande lånet och om framgången av deras bemödanden i detta avseende framdeles meddela underrättelse.

Det bör ha varit en tillfredsställelse för den gamle förkämpan för skolan John Gabriel Mollén att få bevista denna stämma och deltaga i detta beslut.

Stämman den 16 december 1857 är för Mollén anmärkningsvärd även i ett annat avseende, ty han har på denna stämma också ett annat ärende: han hemställer att på grund av ålder och försvagad hälsa bli entledigad från sin befattning som köpingens ordningsman, vilken han då innehaft i nära 19 år.

Man förstår tydligen att Johan Gabriel Mollén verkligen är sjuk och behöver ledighet. Man beslutar kort och gott att anmäla avsägelsen hos länsstyrelsen.

Man ger den gamle ordningsmannen en honnör:

”Köpingens innevånare förklarade emellertid herr Consul Mollén deras erkänsla och tacksamhet för det nit och den verksamhet som han i sin mångåriga befattning såsom ordningsman ådagalagt.”

(Hörman, Lysekil, sid32) (Granqvist, Ur Lysekils köpings historia, sid 218-219)

1857 I Lysekil finns 33 fartyg registrerade enligt Förteckning över Sveriges Handelsflotta.

1857-12-31 ”**Statistik.** Lysekils Församling 1857. Födde: äkta Mankön 8, Qvinkön 7, summa 15. Döde: Mankön 7, Qvinkön 4; summa 11. Sammanvigda 6 par. Upplösta äktenskap genom mannens död; 2, genom hustruns död; 2, summa 4.”
(BLT 1858-01-14/KJ)

./